

ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ПЕРЕКЛАДАЧА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Стаття присвячена питанням підготовки перекладача в умовах глобалізації. Автор визначає необхідність змін у підготовці філолога й перекладача як результат глобалізації освіти. Зміни у процесі підготовки перекладача мають відбуватися, на думку автора, на 3 рівнях: теоретичному, організаційному і практичному. Необхідними є створення теоретичної бази нової структури підготовки перекладача, зміни в програмах підготовки та використання словників концептів іншомовних культур у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: глобальна освіта, системний підхід, міжкультурна комунікація, мультикультурне суспільство, інтегрований міждисциплінарний курс, міжкультурний діалог.

Сучасне суспільство переходить до нового етапу свого існування – із пост-індустріального до інформаційного, яке характеризується, перш за все, наявністю умов і засобів вільної комунікації з використанням Інтернет-ресурсів, швидкого обміну інформацією завдяки наявності всесвітньої мережі. Людина поступово перетворюється із "людини розумної" на "людину загальнопланетарну" [1, с. 25]. Таке перетворення спричиняє сплеск зацікавленості як у загальних елементах образу світу, так і в національно-специфічних його проявах.

Завданням будь-якої мови є обслуговування всіх соціокультурних потреби членів певної спільноти. Але з поширенням економічної та культурної інтеграції та міграції населення відбувається змішування національних спільнот і стирання міжкультурних кордонів. Отже, мова все частіше виступає своєрідним інструментом у процесі діалогу національних культур, допомагаючи створювати нову культуру, що сприяє взаєморозумінню між членами нової планетарної соціокультурної спільноти [2, с. 112]. Тому проблема підготовки перекладачів з урахуванням нових вимог набуває особливого значення.

В Європі ще з початку 70-х років минулого століття почали звертати увагу на проблеми, пов'язані з формуванням мультикультурного суспільства. В документах Ради Європи, зокрема в Резолюції "Про навчання прав людини" від 25 жовтня 1978 р., Декларації "Про нетерпимість як загрозу демократії", ухваленій 14 травня 1981 р., Рекомендації "Про підготовку вчителів для навчання міжкультурного взаєморозуміння, зокрема, в контексті міграції", ухваленій 25 вересня 1984 р. [5, с. 112-120] йдеться про виклики, з якими стикатиметься європейська спільнота в процесі формування мультикультурного суспільства, окреслено основні завдання освітніх закладів у світлі створення підґрунтя для формування здорового полікультурного суспільства.

Мультикультурність суспільства, культурна відмінність соціальних спільнот і національних меншин розглядається в цих документах не як перешкода до спілкування, а як можливість збагачення власної культури й чіткої самоідентифікації. Отже, діалог національних культур у процесі створення мультикультурного суспільства – це процес двосторонній. З одного боку, він націлений на формування спільних культурних цінностей, а з іншого, сприяє чіткішій національній самовизначеності. Мова набуває все більшої значущості як інструмент духовної комунікації й кооперації народів, грає роль своєрідного інструмента в діалозі культур.

Сьогодні набуває поширення теорія "інтегрального мультикультуралізму", сутністю якої є співпраця багатьох культур на благо однієї нації. Ця теорія втілюється в стратегії міжкультурного діалогу, який наголошує не тільки на співіснуванні, але й на співпраці культур. Визнання існування розмаїття культур обумовлює необхідність комунікації задля загального соціального блага. Такий підхід, на думку українських дослідників О. Розумної й А. Колодій, є найбільш прийнятним для України, як країни багатонаціональної [6, с. 124].

В умовах створення нової планетарної культурної спільноти актуальним завданням є зміна етичних і культурних аспектів освіти.

У нашій роботі ми спробуємо окреслити завдання, що стоять перед навчальними закладами з підготовки перекладачів у світлі інтеграційних планетарних процесів.

Процес підготовки фахівця будь-якого профілю, а тим більше філолога або перекладача, має будуватися таким чином, щоб він не став додатковим фактором культурного відторгнення, а створював умови для формування фахівця високого рівня на базі глобальної освіти. Внесення змін у програми підготовки перекладачів є неодмінною умовою інтеграції України в європейський і світовий культурний простір. Глобальна освіта передбачає втілення принципів міжкультурної комунікації в систему підготовки фахівців та організацію роботи навчальних закладів.

На нашу думку, важливим є досвід вищих навчальних закладів Росії з питань створення умов для впровадження концепції глобальної освіти. Так, сьогодні в навчальні плани багатьох профільних навчальних

закладів Росії включено новий напрямок підготовки спеціалістів під назвою "Лінгвістика і міжкультурна комунікація", що складається з трьох спеціальностей: "Теорія міжкультурної комунікації", "Переклад і перекладознавство", "Теорія і методика викладання мов і культур". Вивчення теорії міжкультурної комунікації включено в навчальні програми спеціальностей філології, історії, культурології. Всі ці спеціальності по-різному, виходячи з власних завдань і предметної наповненості, висвітлюють проблему створення міжкультурного діалогу [7, с. 229-232].

В нашій країні лінгвістичні навчальні заклади також використовують принципи теорії міжкультурної комунікації в процесі навчання іноземних мов. Однак сьогодні назріла необхідність використання системного підходу, який може бути реалізовано на трьох рівнях – теоретичному, організаційному і практичному.

На теоретичному рівні необхідно створити теоретичне обґрунтування основних підходів до трактування концепції глобальної освіти, поняття міжкультурної комунікації, нових підходів до організації навчального процесу у профільних вищих навчальних закладах і теоретичних основ для створення інтегрованих міждисциплінарних курсів; розробити методологію навчання майбутніх перекладачів міжкультурного діалогу як основи глобальної освіти, розробити теоретичну основу для створення методики формування вторинної мовної особистості на основі теорії міжкультурної комунікації.

На рівні організації початкової діяльності, можливими, на наш погляд, були б такі дії: створення нових освітньо-кваліфікаційних програм та освітньо-кваліфікаційних характеристик професійної підготовки перекладачів, які б включали нові вимоги до знань, умінь та особистості перекладача.

Доцільним було б переглянути зміст культурологічних дисциплін, лінгвокраїнознавства, зарубіжної літератури тощо з метою включення в них матеріалів, що сприяли б підвищенню якості підготовки в контексті міжкультурної комунікації.

Важливим є введення у програми підготовки перекладачів нових інтегрованих курсів з мови, історії, культури, мистецтва, літератури народу, мова якого вивчається, на основі когнітивного підходу з ключовими поняттями "дискурс" і "концепт". При створенні нових програм необхідно вираховувати співвідношення лінгвістичних і загальнокультурних компонентів змісту професійної освіти; інтегрувати культурологічні аспекти в програми підготовки перекладачів; виявити й сформулювати нові підходи до формування знань, практичних умінь і навичок, необхідних для досягнення професійної компетентності; переглянути складові частини системи підготовки фахівця; виявити й апробувати сучасні технології навчання, які б сприяли якісній підготовці спеціаліста.

На практичному рівні необхідно розробити й інтегрувати в процес підготовки перекладачів методику формування базових структур, що забезпечують розуміння інших культур; апробувати нову методику викладання іноземних мов на базі концепції загальної картини світу і глобальної культури. На наш погляд, доцільно розробити новий підхід до створення підручників, у якому б враховувався принцип глобальної освіти та сучасне розуміння поняття міжкультурної комунікації.

В практичному плані важливим у процесі підготовки фахівця є запобігання міжкультурним конфліктам та уникнення культурного шоку при проведенні міжкультурного діалогу. З цією метою пропонується створення антології прецедентних текстів – таких, що увійшли у національну свідомість і соціокультурний контекст і включають у себе архетипи національної самосвідомості. У процесі підготовки перекладачів важливу роль можуть відігравати словники концептів і констант світової, європейської, української культур на основі міжкультурної комунікації. Використання таких антологій і словників надасть змогу носіям іншої культури зрозуміти етнопсихологічні та етнокультурні особливості тієї нації, чия мова вивчається.

Безумовно, процес якісної підготовки перекладача неможливий без покращення інформаційного обміну між дослідницькими колективами, що працюють над проблемами методології та науково-методичного забезпечення навчання міжкультурної комунікації; взаємообміну для вивчення культурологічних особливостей різних країн; а також уніфікації освітніх стандартів у сфері лінгвістичної освіти, що дозволило б студенту змінювати місце навчання чи працювати в рамках міжнародних професійно-освітніх програм.

Підготовка перекладачів неможлива без якісної мовної підготовки з рідної мови. Необхідно посилити увагу до викладання рідної мови та культури на основі міжкультурної комунікації. Це дозволить визначити роль і місце рідної культури в системі світової цивілізації, надасть розуміння того, що рідна культура, як і будь-яка інша, є невід'ємною частиною культурного надбання цивілізації.

У нашій статті ми окреслили завдання, що стоять перед системою освіти задля створення нової концепції підготовки перекладачів на основі процесу глобалізації, інтеграції та принципів міжкультурної комунікації. Подальшого розгляду потребують завдання практичного втілення новітньої концепції підготовки перекладачів з урахуванням принципів міжкультурної комунікації.

Використані джерела

1. Біла книга з міжкультурного діалогу "Жити разом у рівності й гідності" / Міністерство культури і туризму України ; ЦР "Демократія через культуру". – К., 2010. – 48 с.

2. Мамонтов А. С. Язык и культура: основы сопоставительного лингвострановедения / А. С. Мамонтов: дисс. ... докт. филол. наук : 10.02.19. – Москва, 2000. – 326 с.
3. Музычук О. А. Философский анализ взаимодействия языка и культуры / О. А. Музычук : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.01. – Москва, 2002. –134 с.
4. Мультикультурализм и трансформация постсоветских обществ / под ред. В. С. Малахова, В. А. Тишкова. – М., 2002. – С. 48–60.
5. Перотті А. Виступ на захист полікультурності / Перотті А. – Страсбург : Вид-во Ради Європи, 1994. – 127 с.
6. Розумна О. П. Європейський досвід політики мультикультуралізму: наслідки та прогнози / О. П. Розумна //, Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 1 (22). – С. 121–125.
7. Рябов Г. П. Межкультурная коммуникация / Г. П. Рябов : уч. пособие. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/m_komm/03.php.
8. Саблина С. Г. Барьеры коммуникации в межкультурной среде / С. Г. Саблина // Актуальные проблемы теории коммуникации : сб. научн. трудов. – СПб. : Изд-во СПбГПУ, 2004 – С. 52–74.
9. Reading On Communicating With Stranger / Ed. by W. B. Gudykunst, Y. Y. Kim. – McGraw-Hill., 1992. – 445 p.

Ковалинская И. В.

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ ПЕРЕВОДЧИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ

Статья посвящена проблемам подготовки переводчика в условиях глобализации. Автор определяет необходимость изменений в процессе подготовки как результат глобализации образования. По мнению автора, изменения в процессе подготовки переводчика должны проходить на 3-х уровнях: теоретическом, организационном и практическом. Необходимыми являются создание теоретической базы новой структуры подготовки переводчика, изменения в программах подготовки и использование словарей- концептов иноязычных культур в процессе подготовки переводчика.

Ключевые слова: *глобальное образование, системный подход, межкультурная коммуникация, мультикультурное общество, интегрированный междисциплинарный курс, межкультурный диалог.*

Kovalyns'ka I. V.

THE PROBLEMS OF TRAINING TRANSLATORS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

The article is devoted to the analysis of translators' training problems in the context of globalization. The author proves of the necessity to change the structure of translators' training as a result of the influence of globalization. In the author's opinion, the changes which the structure of such training should undergo have to be provided on 3 levels: theoretical, organizational and practical. It is necessary to lay a theoretical basis for forming a new structure of translators' training, to change the programs of training and use glossaries of concepts of other cultures to provide a qualitative translators' training.

Key words: *global education, system approach, intercultural communication, multicultural society, integrated interdisciplinary course, intercultural dialogue.*

Стаття надійшла до редакції 01.06.13

